

Biết Mình

Ngày nay, con người có thể tự hào về sự hiểu biết của mình. Muốn biết về vấn đề gì dùng máy tính tra trên internet chỉ vài phút điều mình muốn hiện ra trên màn hình.

Có nhiều điều chúng ta biết, ngẫm nghĩ lại biết để làm gì chứ? Chẳng lẽ biết để thỏa mãn cái "bá tri" của mình? Biết để thiên hạ "nể" cái gì cũng biết chẳng?

Có một học giả ngồi dò dạo chơi trên hồ rộng trong một đêm trăng. Học giả nhì trời và chỉ các sao trên trời, cắt nghĩa một số sao trên trời cho anh lái đò biết. Lờ học giả chẳng làm cho anh lái đò lưu tâm. Học giả nói: Anh không biết chút gì về thiên văn, thế là coi như mất một phần ba cuộc đời. Nhà học giả quay qua văn chương thi phú nói cho anh lái đò thưởng thức. Nhưng anh lái đò lại càng ngớ ngẩn, khiến học giả cảm thấy "đem đàn mà gảy tai trâu". Học giả than: Người mà chẳng biết thưởng thức văn thơ coi như mất thêm một phần ba cuộc đời. Thành linh một cơn gió mạnh ập tới, sóng nổi lên lật úp chiếc thuyền. Người lái đò hét lên trong gió mà hỏi học giả: Ông có biết bơi không? Nhà học giả đáp gọn lỏn: Không. Anh lái đò than: thế thì mất hết cả cuộc đời.

Cái muốn biết của con người thật bao la, ngoại trừ muốn biết mình, cái biết cần thiết.

Đức Khổng Tử hỏi thầy Tử Lộ: Thế nào là người trí? Thầy Tử Lộ thưa: -Người trí là người làm thế nào để người ta biết mình, hiểu mình. Đức Khổng Tử khen: nhà người nói vậy cũng khá là người có học vấn. Đức Khổng Tử đem câu hỏi đó đi hỏi thầy Tử Cống, thầy Tử Cống thưa: Người trí là người biết người. Thầy Tử Cống là người quên mình mà chỉ nghĩ tới người. Đức Khổng Tử nói: nhà người nói vậy cũng khá là người có học vấn. Đức Khổng Tử đem câu hỏi đó hỏi thầy Nhan Hồi, thầy Nhan Hồi thưa: Người trí là người biết mình. Thầy Nhan Hồi không phải là người tư kỷ hẹp hòi mà là người biết nhận định sâu xa. Có biết mình mới tu tình, mới lo cải hóa để trở nên người hay, người giỏi. Đức Khổng Tử khen: nhà người nói vậy, đáng gọi là bậc sĩ quân tử, là bậc thượng lưu trong xã hội, có đức hạnh, có học vấn.

Cái "biết mình" của Nhan Hồi thế gian không thiếu. Một loại biết: muốn giỏi trước hết phải biết mình dở trước đã. Cái biết để thăng tiến.

Nhưng đến cái "biết mình" ra từ đâu, bản chất con người mình thế nào, và qua đời này mình sẽ ra sao? Thì Sa-tan là kẻ lừa dối không muốn chúng ta "biết" tới hoặc có "biết" cũng chỉ biết cách sai lầm.

Chúng ta biết mình ra từ cha mẹ, chứ chẳng phải ra từ một nơi nào khác. Nhưng cứ lớn dần lên, cha mẹ ra từ ông bà nội, ông bà ngoại, ông bà ra từ ông cố, rồi lên mãi, không biết ai sinh, nói mơ hồ theo

cảm nhận: "thiên sanh vạn vật, duy nhơn tối linh." Trời sinh ra muôn loài vạn vật, duy chỉ có loài người là linh hơn cả. Nhưng Sa-tan lừa dối, giúp nhân loại phủ nhận cảm nghĩ lương tri bằng những huyền thoại, giả sử, tôn giáo và cả khoa nhân chủng học. Dân tộc Việt Nam vẫn tin xuất xứ dân tộc ra từ con rồng cháu tiên, trong cái bọc trăm trứng của bà Âu Cơ theo huyền thoại. Dân Nhật rất hãnh diện bề xuất xứ từ Thái Dương Thần Nữ. Dầu vậy, huyền thoại hay thần thoại cho ta cái cảm nghĩ con người ra từ linh giới. Còn khoa học, đặc biệt với thuyết tiến hóa của Charles Robert Dawin vào đầu thế kỷ thứ 18 thì con người là con vật siêu đẳng, được biến hóa từ con vật thượng đẳng, một người "anh em" thuộc hàng kém hơn giống vượn, giống hầu. Theo thuyết này con người chẳng qua là loại khỉ tiến bộ đã được tiến hóa từ vượn lên người. Thế mà ai mắng mình là đồ khỉ, đồ vượn là giận liến, không ai chấp nhận giống "tổ tiên" mình. Một số tôn giáo lại tin vào thuyết luân hồi. Chẳng biết mình xuất thân từ thú vật hay thảo mộc, hay kiếp trước vốn đã là người hay đầu thai làm người nữa. Mình hoàn lại mình tuy có hơi khác giống, khác người, ngấm kỹ thì làm gì có bà con, dòng họ, tình mẫu tử thiêng liêng, với tình phụ tử thắm thiết. Làm gì còn "ơn nghĩa đấng sinh thành" mà chỉ còn "báo đáp công dưỡng dục" của phận làm con. Làm sao chúng ta có thể chấp nhận như vậy được.

Chính Sa-tan đã lừa dối chúng "biết mình" như vậy để chúng ta không còn "tưởng nhớ Đấng Tạo Hóa người" (Truyện Đạo 12:1). Quên nguồn gốc trở thành thân phận "mồ côi", chẳng còn nơi nào "quay đầu về", lang thang trong dòng đời bất định. Không biết mình ra từ đâu, thì chẳng biết sống làm gì. Đành rằng "sanh ký, tử quy" sống gởi, thác về, nhưng biết về đâu? Đành ước mơ một cõi "cực lạc" nhưng biết mình khó đạt tới. Bí quá thôi đành "đầu thai" vậy. May mắn lắm thì đầu thai "làm người", bước vào vòng khổ lụy một lần nữa. Hoặc chán chường làm người: "Kiếp sau xin chớ làm người, làm cây thông đứng giữa trời mà reo" hay "làm con chim én lượn bay giữa trời". Thế mà tin được, Sa-tan lừa dối thành công.

Cái gì cũng biết mà không biết chính xác về mình thì mất cả cuộc đời là cái chắc.